

Tadeusz Śliwa, *Rozwój protestanckiej reformacji w diecezji przemyskiej w połowie XVI wieku*, Przemysł 1975—1977 ss. 58. Odb. z Kroniki Diecezji Przemyskiej.

Coraz częściej pojawiają się naukowe prace z zakresu historii Kościoła i historii teologii w Polsce w urzędowych pismach diecezjalnych. Wystarczy przytoczyć szereg artykułów i rozpraw ks. J. Wysockiego w „Wiadomościach Archidiecezjalnych Warszawskich”, także artykuły ks. Z. Skiełczyńskiego, obszerną rozprawę ks. E. Ozrowskiego w „Wiadomościach Kościelnych Archidiecezji w Białymstoku” czy ostatnio wartościową rozprawę ks. T. Śliwy w „Kronice Diecezji Przemyskiej”. Pozytywnie rejestrujemy w wydawanych przez ATK tomach *Bibliografii historii Kościoła w Polsce*, niemniej jestem zdania, że prace naukowe powinny być drukowane nie w mało zauważanych przez naukę pismach urzędowych, lecz w czasopiśmie teologicznym, na brak których nie można przecież narzekać. Jeżeli zaś istnieje na tego rodzaju prace zapotrzebowanie w pismach urzędowych, można by je tam przedrukowywać dla duchowieństwa parafialnego z opuszczeniem aparatu naukowego.

Ukryta w wielu zeszytach „Kroniki Diecezji Przemyskiej” rozprawka ks. T. Śliwy zajmuje się ważnym problemem protestanckiej reformacji na terenie diecezji przemyskiej. Studium składa się z 2 rozdziałów. W rozdz. I omówił autor rozwój protestanckiej reformacji wśród szlachty, rozdz. II poświęcił szerzeniu się reformacji wśród duchowieństwa diecezji i walce z nią bp. Jana Dziaduskiego (+1559). Rozprawka łączy się ściśle z innymi artykułami autora, dotyczącymi tej diecezji, zwłaszcza ze studium o Stanisławie Stadnickim i ks. Marcinie z Opozna, które na szczęście ogłosił na łamach „Roczników Teologiczno-Kanonicznych” 18 (1971) z. 4 s. 87—111 i 20 (1973) z. 4 s. 67—75.

W prezentowanej pracy przedstawił autor w szerszym niż dotąd to czyniono ujęciu przebieg wydarzeń, związanych z rozwojem protestanckiej reformacji w diecezji i na tle stosunków społeczno-gospo-

darczych. Zwrócił uwagę na sytuację materialną niektórych zwolenników nowatorstwa, jak Pileckiego i Stadnickiego, sugerując istnienie związku między nią a ich przejściem do reformacji. Na uwagę zasługuje też ustalenie powiązań rodzinnych czy sąsiedzkich między poszczególnymi rodzinami protestanckimi w diecezji i w Polsce, które zwiększało poczucie ich siły w wystąpieniach antykościelnych. Ponadto obraz rozwoju protestanckiej reformacji uzupełnił autor pewnymi uściśleniami, jak np. że Krzysztof Pilecki w Łańcucie nie usunął w 1548 r. duchownych z kościoła parafialnego. Zwrócił także uwagę na niezależną pozycję Dubiecka Stadnickich w stosunku do Zboru małopolskiego, co osłabiało jedność tego ostatniego. Ustalił wreszcie w sposób przekonujący liczbę kościołów, zabrzanych katolikom przez protestanckich kolatorów, przy czym okazało się, że była ona przynajmniej w tym okresie mniejsza niż dotąd przyjmowano.

W odniesieniu do duchownych, którzy przeszli do protestanckiej reformacji (12), zwrócił autor uwagę na ich związki z protestanckimi rodzinami w diecezji. W nich właśnie siedmiu duchownych w swej działalności reformacyjnej miało oparcie. Pięciu duchownych reformatorów w diecezji było przybyszami z innych diecezji. W stosunku do najgłośniejszego później reformatora Marcina Krowickiego praca ks. Śliwy nie wnosi nowych elementów. To samo trzeba powiedzieć o wypowiedziach autora o ks. Stanisławie Orzechowskim. Pod koniec rozprawki przedstawił autor wysiłki bp. Jana Dziaduskiego, jakie podejmował, głównie na synodach, by zatamować rozwój protestantyzmu w swej diecezji.

Sądze, że autor, znany już chlubnie ze swych prac nie tylko o diecezji przemyskiej, ale i o Cerkwi prawosławnej oraz grecko-katolickiej (*Historia Kościoła w Polsce*, t. 1 Poznań 1974 s. 254—256, 383—391; t. 2 s. 87—100, 259—261, 309—323, 458—478, 481—486), ukończy studium o reformacji w diecezji przemyskiej w następnych dziesięcioleciach XVI i XVII w. i ogłosi je w którymś z pism naukowych.

Hieronim E. Wyczawski